

Consentiment per introducir scolinas bilinguas a Cuira

■ (cp) **La Lia Rumantscha beneventa la decisiun dal cussegl communal da Cuira dad introducir scolinas bilinguas tudestg/talianas e tudestg/rumantschas a Cuira. La missiva aveva propost da desister d'ina tala introducziun. Il cussegl communal ha decis cuntrari a la missiva ed uschia demuschè grond senn da responsabladad en quest fatg societar.** Ils prediscurs per la surdada da la Scolina Rumantscha a la Citad da Cuira han cuzzà prest trais onns. Cun la decisiun ch'il cussegl communal ha prendì uss a favur d'ina introducziun da scolinas bilinguas a Cuira chattan quels discurs ina buna fin. «En ina situaziun finanziaria precara ha il cussegl communal considerà l'impurtanza dals avantatgs da la bilinguitad sco pli gronda che las resalvas finanzialas», sa legra *Urs Cadruvi*, secretari general da la Lia Rumantscha. El saja engraziavel e levgià che la Scolina Rumantscha possia ir en in avegnir segirà entaifer la scolina bilingua tudestg/rumantscha da la citad da Cuira. Suentar l'introducziun da las scolinas bilinguas tudestg/rumantsch resp. tudestg/talian a Cuira saja questa decisiun in pass logic. «Er sche la citad da Cuira n'è betg obligada ad ina purschida bilingua, surpiglia la citad cun questa decisiun sia responsabladad linguistica sco chapitala dal Grischun triling», manegia Cadruvi. Plaschavel saja ultra da quai ch'ins haja sentì las davosas emnas a Cuira in grond sustegn ed activitads a favur d'ina scolina tudestg/rumantscha, quai che confermia l'impurtanza da la purschida.

Ina purschida bilingua en scola e scolina correspunda ad in trend sin nivel chantunal, dentant er naziunal ed europeic. Cuira suonda uschia quest svilup. La cussegliera naziunala *Kathy Riklin*, pcd ZH, ha inoltrà dacurt ina interpelaziun cun il tema Instrucziun per las minoritads linguisticas naziunalas. Uschia ha Riklin piazzà questa dumonda impurtanta sin l'agenda politica naziunala. «Ils avantatgs d'ina educaziun ed instrucziun bi- e plurilingua èn anc blier memia pauc enconuschents», da quai è persvas il secretari general da la Lia Rumantscha. «Schebain che la bi- e plurilinguitad è la clav per pitschnas cuminanzeas linguisticas che vulan survivor en il mund linguistic-cultural pli e pli globalisà», uschia Cadruvi.

Dapi l'onn 1954 maina la Lia Rumantscha cun sustegn da la citad da Cuira la Scolina Rumantscha a Cuira. Suentar l'introducziun definitiva da la scola bilingua tudestg/rumantscha a Cuira manca dentant a la Lia Rumantscha la legitimaziun da cuntinuar cun questa purschida, damai che quai na tutga betg tar sias incumbensas-clav. Per quest motiv ha la Lia Rumantscha desditg la cunvegna tranter la Lia Rumantscha e la citad da Cuira per manar la Scolina Rumantscha che datescha dals 9 da november 1992 per la fin da l'onn da scola 2009/10. La desditga è succedida entaifer il termin da desditga e suenter discurs cun la citad dapi prest trais onns. La Lia Rumantscha s'engascha vinavant fermamain sco cussegliaadra a favur dal rumantsch en la furmaziun.

Avantatgs da la bi- e plurilinguitad

Resultats da perscrutaziun da l'Universitad da York (GB) han mussà che la bi- e plurilinguitad tegnan fit il tscharvè fin en in'auta vegliadetgna. Per bliers umans pli vegls èsi difficil da s'adattar a situaziuns che sa midan. En tests, en ils quals ins mesira il temp da reacziun tar incumbensas che sa midan spert, fan umans bilings megliers resultats che quels che san sulettamain ina lingua materna. (Ils probands bilings discurrevan almain dapi lur 10avel onn da la vita duas linguas.) L'elavuraziun cuntinuanta dad infurmaziuns en duas u pliras linguas procura apparentamain ch'il tscharvè emprendia d'acceptar pli bain situaziuns complexas.

Plinavant promova la plurilinguitad il pensar lateral (pensar creativ e flexibel) e maina ad ina sensibilitad augmentada per la comunicaziun. Questa sensibilitad n'è betg mo in gudogn social ed emozional. Perquai che umans plurilings èn disads da sa muventar mintgadi tranter diversas culturas crescha cun la plurilinguitad era la cumpetenza interculturala e sociala.

Perscrutaziuns han mussà che la bi- e plurilinguitad maina ad in'acceleraziun dals stadis da svilup cognitivs. Da quai resultan avantatgs per la furmaziun. Igl è pli simpel dad emprender ina quarta ch'ina segunda lingua, perquai che umans plurilings han emprendì da chapir terms, concepts e significaziuns dal sun dal pled independentamain d'ina lingua specifica. Pervi da la necessitad economica per ils Rumantschs da savair tudestg enconuschan els da pitschen ensi las structures da las linguas germanas sco era da las linguas latinhas. Tras quai possedan els ina clav extraordinaria al mund da las linguas indogermanas.

Per las pledadras ed ils pledaders da linguas pitschnas è la bi- u plurilinguitad ina necessitad. Dal punct da vista social sco er economic è la plurilinguitad da valur nunstimabla. I n'emporta betg tge linguas ch'ins emprenda. Da las var 6,6 milliardas umans en il mund discurren 1,2 milliardas chineis. Cumpareglià cun quai discurren mo 600 milliuns umans englais (la mesadad sco segunda lingua) e tudestg discurren ca. 100 milliuns umans. Sch'ins resguarda ils svilupps globals actuals pudess il chineis daventar per noss uffants prest pli impurtant che l'englais u il tudestg. Da quest punct da vista na ston ins gnanc far la dumonda sch'ins duess proteger linguas minoritars; ellas èn ina mesira impurtanta per la cumpetitivitad ed ina clav al mund.

Cun las trais linguas chantunales rumantsch, talian e tudestg ed ils trais spazis da cultura differents po il Grischun esser in exempel per la convivenza e colavuraziun da differentas gruppas linguisticas e culturalas. Ils Grischuns na vivan numnadamain betg mo ensem en moda (per il pli) paschavla, mabain era sinergetica. Sajan quai interess economic, politics, cultural e tals che concernan il temp liber.

Interpellaziun Kathy Riklin, pcd ZH, Instrucziun per las minoritads linguisticas naziunalas
http://www.parlament.ch/D/Suche/Seiten/geschaeft.aspx?gesch_id=20094292
 Scolina Rumantscha www.scolina.ch



La LR beneventa la decisiun da cuntinuar cun las scolinas bilinguas a Cuira. FOTO N. SIMMEN